

ירושלים – שירים לשערים

1- שער יפו

ציווה לבנות את החומה הסולטאן התורכי סולימאן

וליד שער יפו בנה עבור התיירים מלון דרכים – ח'אן

ובד"כ מסדרון הכניסה לשער היה עקלקל מחמת אויב ופולשן,

אך כשבא הקיסר הגרמני ווילהלם השני המדושן

הוזמנו חומרים, פועלים ובנאים וקבלן מיומן

ופרצו פרצה גדולה בשער יפו ליד המפתן

כדי שתיכנס מרכבתו של איש המעלה כמתוכנן.

ונתקבל "מלך הכבוד" ברוב עם ובסדר מאורגן

ובקריאות שלום, הלו, ואהלן וסהלן.

אך עשר שנים אחריו נכנס דרך אותו שער

הגנרל הבריטי אדמונד אלנבי המעוטר

שאת ארצנו שחרר מידי התורכים במלחמה וסער.

"מתוך כבוד וצניעות לעיר הקדושה", אמר באנגלית,

"אני יורד מעל סוסי ונכנס רגלית, וידי לשלום מושיט".

ולמה נקרא השער 'שער יפו'?

כי דרכו נכנסו עולי הרגל שהגיעו מנמל יפו

ומי שהגיע לכאן היה הח'אן שליד השער אוֹסְפוֹ.

ובערבית הוא נקרא 'באב אלח'ליל', יעני שער חברון.

ומדוע? וְלִישׁ? כי מכאן מובילה הדרך אל דרום

אל בית לחם, עירו של דוד, אבי אבשלום ואמנון.

ואל חברון, עירו של אברהם אבינו, איש המעלה

המכונה בערבית 'אלח'ליל', יעני 'ידיד אללה'.

*****

2. שער ציון

בדרום העיר נמצא לו שער ציון, ובערבית נקרא "שער הנביא דאוד" - הוא המלך דוד האדמוני, שהעלה את הרעיון לבנות פה מקדש לאל עליון. ולא רחוק מכאן בנה ארמון, וכאן ביקש את עצמותיו לטמון.

ובמלחמת הקוממיות כבשו אנשי הפלמ"ח הראל את הר ציון. במו גופם בלא תותח ושריון, בפיקודו של דוד אלעזר, 'דוד' האגדי, (וכאן נפגשו שני ה'דוידים' - בחינת "אני לדודי ודודי לי") חשים לעזרת מגיניו הנצורים של הרובע היהודי. ועשרים ושנים לוחמים חרפו את נפשם. ומי שעובר בשער הזה תרם יאמר: "יהי ברוך זכרם".

*****

3. שער האשפות

בחומה הדרומית סמוך לכותל ניצב לו שער האשפות בצד התל הנשקף אל הכפר סילואן, כפר השילוח והשער כבר בספר נחמיה מוזכר ולידו הייתה שכונה מרוקאית וגרו בה חבורה מוסלמית מוגרבית, ולכן קראו לשער: "באב אלמע'ארבה" בערבית.

והאגדה מספרת שהח'ליף עומר פגש אישה מבית לחם ליד ההר ולה אמר: מדוע זה את סוחבת את הזבל, את השק כזה מרחק. עם כל כך הרבה סבל כל הדרך מבית לחם, והרי זה עוול?

ענתה: "נסתיר להם את מקדש אריאל וכך נמנע מהיהודים להתפלל, וכן אזכה מאת האל לשכר ופאר, וחטאי אכפר" וזה כל מה שיש לי לספר.

אמר הח'ליף: זו ממש חוצפה! ושפך מטבעות זהב מתחת לאשפה, והכריז: מטמון עצום מתחתיה קבור, ומי שינבור, ינקה ויחפור, ימצא בלי לעמוד בתור מטבעות זהב טהור". ומיד מילאו את האזור מאות אנשים, מחפשים ומפשפשים, כי רצו חלום להגשים, להתעשר ולקנות נכסים. ולפנות ערב, כאשר כל האשפה סולקה הצידה, נפתרה החידה, ונחשף לעין כל משטח סלע לבן בראש הר קטן, ובמורדו שער עתיק מותקן, "זהו הר המוריה, והסלע הלבן כאן – זוהי 'אבן השתייה', ועליה ברא אללה את העולם, יעני אלדוניא, 'והשער הזה', הצביע הח'ליף עומר אל השער הקטן, 'זהו השער הקרוב ביותר להר הקדוש שע'י הנוצרים הוטמן'. ומאז נקרא השער 'שער האשפות', כי סביבותיו היו הנשים נאספות, מתכופפות ואת האשפה זורקות. וציווה הח'ליף: 'עלינו לבנות כאן מסגדים על מקום בית המקדש של היהודים'. וכך היה, ולאחר שנים בנו את 'מסגד אלאקצה' לתפילה ולהשתחויה – המסגד הקיצוני והרחוק ביותר מהעיר מכה שבסעודיה; ואחריו את 'קובת אלצח'רה' = כיפת הסלע, כי היא הייתה בנוייה על יסודות 'אבן השתייה'. ובימינו הפך מסגד 'כיפת הסלע' המוזהב לסמלה של 'ירושלים של זהב'.

*****

4. שער הרחמים

המסורת היהודית קראה לו 'שער הרחמים', כי מאמינים שדרכו יבוא המשיח באחרית הימים, כשהוא רכוב על חמור לבן, ולפניו יצעד המבשר הצדקן- אליהו הנביא, עטור הזקן. הוא נמצא במרכז החומה המזרחית של הר

הבית מול ההר עם עצי הזית, הר הזיתים.

הסולטאן סולימאן הראשון הורה לסתום את השער, כי ראה שהוא מיותר; ועוד, ביטחון התושבים אצלו העיקר, וכאשר את השער חוסמים, סוגרים, אין צורך להציב שומרים. אך לאחר שהשער נחסם, בשטח שמחוצה לו בית קברות מוסלמי הושם; ויש אמונה בקרב עמנו שהמוסלמים מבקשים בכך למנוע את ביאת משיחנו, בחושבם שהמשיח הכהן או

מסתובב בעיר
הישנה
ורעש בא מכל פינה
אני מכיר כבר
מכיר כבר את דרכי
בדרך לשער
הרחמים.

השלטים מעל
החנויות
משקיפים על
הרחובות
בתוך ליבי יש צעקה
והיא גדולה
הראו לי את שער
הרחמים.

אליהו הנביא בעלי הטהרות לא יוכלו לעבור בבית הקברות, שמא ייטמאו, ובכך תעוכב גאולתנו לדורות. ולא ידעו המוסלמים שהמשיח אינו כהן מלידה אלא בן שבט יהודה. וסתימת השער על ידי הסולטן סייעה להעצמת המסורת והאמונה על המשיח המתמהמה שנה אחר שנה, כי חשבו שהוא נחסם בידי כוח זר בכוונה.

והנה משמאל מה שכותב האומן מאיר בנאי על "שער הרחמים":

*****

5. שער האריות

היה היה לפני כ-800 שנה סולטאן מוסלמי ממוצא טורקי ושמו בִּיבְרַס , וסמלו היה נמר, ברדלס. הוא היה איש צבא כשרוני, גבוה ושחום, אך לא רחום. הוא שלט על מצרים וסוריה, וגם על כמה מערי ישראל הבנויה. והוא בנה בירושלים אכסניה עבור עולי רגל מעדת המוסלמים הדתייה, ועליה הציב זוג נמרים בתום הבנייה. ולאחר כ-300 שנים בנו את החומה התורכים-העותומנים, ולקחו מהאכסניה ההרוסה את הנמרים והציבו אותם באחד השערים. וזאת עפ"י סיפור-אגדי, ובו חלם הסולטאן חלום מבעית – אוי לו! אריה אחר אריה תוקף, והוא עומד להיטרף, והוא קם בבוקר נפעם וזועף; לאחר שחזר החלום ללא

השמים הוא חוטף על כי לא הזדרז המסכן להקים חומה את הנמרים-האריות, זכר

המכבידה שבמלחמה על ביוני 1967 לאחר ימים של ביוני המלחמה, שאותה

הרף, הבין הסולטאן שמן טרח את ירושלים למגן, ולכן כיאות, וקבע באחד משעריה לחלום הבלהות.

ומסיפורי אגדה למציאות שומרון ויהודה, יעני הגדה, פחד ואימה, פרצה בחמישה

מכנים "מלחמת ששת הימים". חטיבה 55 של הצנחנים בפיקודו של המצ"ט מוטה גור, קיבלה פקודה בשבעה ביוני לכבוש את העיר העתיקה. ומכל שבעת השערים – מאיזה שער נכנסו החיילים הגיבורים? כיאה לנמרים של אלוף משנה גור הפועלים בשטחו של "יהודה גור אריה", והמלך דוד, שר הצבאות - חדרו דווקא דרך שער האריות. ובשעה 10:00 הודיע מוטה גור ברשת הקשר לחיילינו: "הר הבית בידינו".

ומיד כל חיילי הגדודים אצו רצו עם המפקדים אל הר הבית ואל הכותל, שריד מקדש היהודים. ואיתם הגיע אל ההר, שבימי דוד היה עליו גורן (ארונה), הרב הראשי לצה"ל, האלוף שלמה גורן. וברחבת הכותל המערבי, למרגלות ההר, תקע הרב גורן בשופר, ובפיו תפילת הודייה לאל, כשהחיילים מניפים את

דגל ישראל. שהרי לא כל יום זוכים לראות את הצנחנים מתרפקים על אבנים ובוכים; ולידם ברחבה מעגל רוקדים השרים בקול נלהב: ירושלים של זהב.

*****

6. שער הפרחים

החומות, ומשער זה אחת הכניסות סולימאן המפואר בשנת 1539, כלאיים עוד מימי הביניים. שמו יעני, "שער המהלכים בלילה", והם

השער נמצא בחלק הצפוני של לשכונות המוסלמיות. נבנה על ידי השם 'שער הפרחים' הוא שם הערבי המקורי 'באב אל-סאהרה',

הסהרורים, שוכני הקברים הנמצאים מול השער בבית העלמין - א־סאהרה. שם בית הקברות מתייחס למתים שיקומו לתחייה באחרית הימים. שיבוש הגייה של מי שהיפך בין האותיות ז' ל-ס' ושינה את שמו ללא וויכוחים ל'באב אל-סאהרה' שפירושו "שער הפרחים", ואלה הטוענים שמקור השם בעיטורי הפרחים, דבריהם אינם נכוחים.

*****

7. שער שכם

שער שכם נחשב לשער היפה והמהודר, באשר הוא נבנה בהוראת הסולטאן סולימאן המפואר. השער נקרא בעברית "שער שכם", כי ממנו יצאה הדרך צפונה לעיר שכם. באנגלית הוא נקרא "שער דמשק" (Damascus Gate), ומאותה סיבה: הדרך צפונה הובילה הרחק לעבר העיר דמשק. ומדוע הוא נקרא בערבית "באב אל-עאמוד" (שער העמוד)?

על שום העמוד הישר שניצב בעבר כסיכר השער. זה היה עמוד ניצחון רומי, וידע כל ירושלמי שמודדים את המרחק ממנו אל כל עיר ומדינה שבאזורנו ("קילומטר אפס" נקרא בשפתנו).

עיריית ירושלים בנתה כניסה חדשה דמוית אמפיאטרון ומעליו גשרון, ולכניסה הזאת יתרון למוסלמים הבאים מיהודה ושומרון, באשר היא מהווה מסדרון בדרכם להתפלל במסגדים. השער משמש גם את המתמידים מבין היהודים שבמאה שערים – בלילות שבת ובחגים הם צועדים אל בתיהם דרך שער זה בשטריימל ו"מדים" לאחר קבלת שבת בכותל עם משפחה וידידים כדי לעשות קידוש ולאכול קניידלך עם מרק שקדים.

והסיכר שמול השער הומה בעוברים ושבים, ברוכלים, או סתם אנשים היושבים ומרכלים. ואם אין שביתה או תקלה, תמצא לידה תחנה לרכבת הקלה.

ובימי הסולטאן סולימאן - בראש השער כתר הותקן; וכל אלה שראוהו אמרו: אין כמוהו. ובמלחמת ששת הימים, במהלך הקרבות האיומים, מה לעשות, ספג השער פגיעות קשות, והכתר נפגע "אנושות". ובשנים האחרונות נוקה ושוקם השער, ושוחזר הכתר המפואר שבראש השער שעמד נאמנה עד לפני 460 שנה, וכך חזרה 'עטרה' ליושנה. ואם ליד הכיכר תסתובבו, כי אז תזהו את מערת צדקיהו.

*****

8. השער החדש

בסוף ימיה של האימפריה העות'מנית ציווה הסולטן עבדול חמיד להוסיף שער שמיני ופרצו בחומה שמסביב לעיר שער חדש כדי לאפשר לעולי הרגל הנוצרים גישה מהירה למקום המקודש. בין מלחמת העצמאות למלחמת ששת הימים היה השער סגור למעברים, ולא היה בשימוש שכן הוא נמצא על קו הגבול העירוני בין ישראל לירדנים. לאחר מלחמת ששת הימים השער נפתח מחדש לציבור ולדיירים.

*****

שומר החומות

מילים: דן אלמגור

לחן: בני נגרי

(שִׁנֵּי שׁוֹמְרֵי הַחֻמּוֹת)

אני עומד על החומה

רועד מקור ומסתכל הנה שקעה כבר החמה
שומר מלילה מה מליל אור הירח במלואו
שוטף חומות ושערים מתי יבוא היום שבו
לא נזדקק עוד לשומרים
לא נזדקק עוד לשומרים.

כן, כן, מי חלם...

וְאֲנִי אֱהִיָּה - כִּי נָאם - ה' זְרוּמָת אֵשׁ סָבִיב
וּלְכָבוֹד אֱהִיָּה בְּתוֹכָהּ (זְכְרִיָּה)

[09-8335016 mosheossi@gmail.com](mailto:mosheossi@gmail.com)

אני עומד על החומה

עומד בגשם לבדי וכל העיר העתיקה
מונחת לי על כף ידי אני מביט בה מאוהב
אני עולה לכאן תמיד סתם להביט
אבל עכשיו אני נמצא כאן בתפקיד
אבל עכשיו אני נמצא כאן בתפקיד.

כן, כן, מי חלם אז בכיתה
כשלמדנו לדקלם על חומותייך ירושלים

הפקדתי שומרים

שיום אגיע ואהיה אחד מהם
שיום אגיע ואהיה אחד מהם
שיום אגיע ואהיה אחד מהם.

אני עומד על החומה

עומד מקשיב אל הקולות
קולות השוק והמהומה
קריאות רוכלים ועגלות
הנה הוא קול המואזין
הנה דינדון הפעמון אבל עלי להאזין
אם אין שום נפץ של רימון
אם אין שום נפץ של רימון.

